

Євген Букет (м. Київ)

ГІДНО ВШАНУВАТИ ПАМ'ЯТЬ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

30 вересня в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького відбулося засідання Президії правління Національної спілки краєзнавців України за участю голів правлінь регіональних організацій НСКУ. Черкащина обрана місцем проведення засідання Президії правління не випадково. Адже це область, де напрацьовано значний досвід в організації краєзнавчої роботи.

Відкрив засідання голова правління Черкаської обласної організації НСКУ, кандидат історичних наук, директор Навчально-наукового інституту історії і філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Василь Миколайович Мельниченко.

З вітальним словом на початку засідання також виступив заступник голови Черкаської обласної ради Василь Петрович Касян: «Обласна влада робить усе для того, щоб підтримати краєзнавців. Так, за останні два роки 57 краєзнавців Черкащини були відзначені різноманітними нагородами, серед яких 17 грамот обласної ради, 12 подяк обласної державної адміністрації. Також в області з 1994 року щорічно вручається краєзнавча премія імені Михайла Максимовича. На наступній сесії обласної ради плануємо збільшити її розмір з 5 до 15 тисяч гривень. Дуже приємно, що НСКУ – одна з небагатьох організацій,

яка функціонує в більшості міст і районів області. І результати її роботи видно не час від часу, а кожен день. Ми співпрацюємо при організації багатьох заходів. За підтримки обласної ради було створено сайт Черкаської обласної організації НСКУ, видаються краєзнавчі книги. У листопаді маємо затвердити обласну програму розвитку краєзнавчого руху на Черкащині, де буде передбачено 500 тисяч гривень для підтримки громадських проектів і обласної організації НСКУ. Переконали, що разом ми зможемо зробити ще більше гарних справ».

Головне питання порядку денного – обговорення пропозицій до Державної програми розвитку краєзнавства в Україні до 2025 року. На цьому у своєму виступі детально зупинився голова НСКУ Олександр Петрович Реєнт. Він запропонував програмні заходи програми виділити за напрямками: науково-організаційні, науково-дослідні, науково-просвітницькі та видавничі справи.

Так, для покращення організаційної роботи та підвищення суспільного авторитету Спілки необхідно збільшити фінансування Спілки для підтримки її регіональних організацій, які працюють на громадських засадах; забезпечити приміщеннями регіональні організації НСКУ; залучити краєзнавців як експертів до роботи державних комісій, колегій, громадських рад тощо для про-

фесійного відстоювання інтересів суспільства та громадськості; поновити роботу Міжвідомчої ради з краєзнавства при Президії НАН України; запровадити спеціальності «Краєзнавство» при присудженні наукових ступенів; встановити державні щорічні та довічні стипендії Президента України, Міністерства культури України для членів НСКУ; внести до державного реєстру професію «краєзнавець»; на державному рівні запровадити День краєзнавця; започаткувати почесне державне звання «Заслужений краєзнавець України».

Національна спілка краєзнавців України як пріоритетну галузь розвиває освітянське краєзнавство. Для зміцнення навчально-методичної бази краєзнавства у системі національної освіти необхідно проводити навчально-методичні наради, науково-методичну роботу із викладачами та вчителями дисципліни «Краєзнавство»; готувати методичні розробки, підручники та посібники з краєзнавства; ввести у педагогічних вузах курси «Методика викладання краєзнавства у загальноосвітніх школах»; підготувати навчальний посібник «Основи краєзнавства» для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей; ввести навчальний курс «Основи краєзнавства» до циклу обов'язкових гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах; запровадити навчальну дисципліну «Історія рідного краю» у програмі загальноосвітніх шкіл для 1-11 класів; організувати науково-методичну підтримку секції «Історичне краєзнавство» МАН України та відзначення кращих робіт дипломами НСКУ; сприяти відкриттю у вищих навчальних закладах, на гуманітарних факультетах кафедр краєзнавства та поширити досвід Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна і створити науково-методичні Центри краєзнавства чи краєзнавчі наукові підрозділи; передбачити в програмах підвищення кваліфікації вчителів, викладачів, державних службовців та працівників закладів культури навчальний курс із краєзнавства.

Краєзнавство, як галузь наукових знань, пройшовши свій шлях розвитку, вибудувало власні теоретико-методологічні засади, сформувавшись структурно, виокремило власну специфіку в системі гуманітарних наук, тому назріла об'єктивна необхідність для узагальнення теоретичного і практичного досвіду в краєзнавстві, поглибленого дослідження його джерельної бази, подальшої розробки галузей краєзнавства: історичного, природничого, культурно-мистецького, пам'яткоохоронного, освітянського, музейного,

туристичного, бібліотечного. Для цього потрібно створити науково-дослідний Інститут краєзнавства як науково-методичний та координаційний центр краєзнавчих досліджень в Україні; проводити науково-методичну та координаційну роботу з підготовки енциклопедичного видання «Історія міст і сіл України», яке продовжує розвивати фундаментальний напрям в українській історіографії, висвітлюючи проблеми літочислення міст і сіл, досліджуючи зниклі села, питання мікроісторії та історії повсякденності; організувати участь краєзнавців у Державній програмі «Реабілітовані історією» (на сьогоднішній день видано 80 томів науково-документальної серії книг); залучення краєзнавців до підготовки багатотомного видання «Звід пам'яток історії та культури України» (в Україні понад 130 тис. пам'яток історії й культури, які перебувають під охороною держави, досліджено та виявлено нові пам'ятки, уточнено дані про існуючі); розробити перспективний план проведення міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій, круглих столів, читань із краєзнавчої проблематики до 2025 р.; організувати проведення наукових зібрань, присвячених пам'яті академіка П.Т.Тронька.

Внаслідок проведених Спілкою науково-краєзнавчих експедицій напрацьовано значний матеріал, який потребує свого оформлення в тематичних програмах, зокрема, у Програмі зі збереження і охорони сакральних пам'яток дерев'яної архітектури України (завершення інвентаризації дерев'яних церков в Україні та на українських етнічних землях); у Державній програмі «Часи козацькі – Січі Запорозькі» (вивчення та публікація джерельної бази з проблеми козакознавства, збереження та музеєфікація пам'яток козацької історії, дослідження Олешківської та Кам'янської Січей); у Програмі розвитку музейної справи України до 2020 р.; у Програмі розвитку туристичної галузі в Україні; у Програмі розвитку та діяльності громадських музеїв і музейних кімнат у населених пунктах та навчальних закладах України (в Україні нині діє понад 6 тис. громадських музеїв, з них 4,5 тис. у навчальних закладах). Необхідно також запровадити культурологічний медіа-проект «Музейні скарби України» (передбачається створити хронікально-документальну галерею музейних колекцій України, відтворити через музейні збірки історію українського музейництва XIX – поч. XXI ст.); забезпечити щорічне вручення

премій НСКУ ім. Д.Яворницького та академіка П.Т.Тронька активістам краєзнавчого руху та регіональних премій за краєзнавчу діяльність; залучити центральні та регіональні теле- та радіо-канали до висвітлення подій та постатей з історії та сучасного життя краєзнавства України; включити до перспективного тематичного плану випуску знаків поштової оплати виготовлення поштових марок або художніх маркованих конвертів, присвячених знаменним датам і видатним постатям українського краєзнавства; розробити перспективний план заходів про відзначення пам'ятних дат в краєзнавстві до 2025 р.

дальний секретар НСКУ Володимир Іванович Дмитрук), затвердження до друку №3 журналу "Краєзнавство" (доповідач – перший заступник головного редактора Олег Григорович Бажан), збірника матеріалів науково-краєзнавчих експедицій Спілки за 2009–2012 рр. і видання про лауреатів Премії імені Д.Яворницького НСКУ (доповідач – заступник голови НСКУ Руслана Вікторівна Маньковська), про вручення премії імені Дмитра Яворницького 2012 року (доповідач – голова НСКУ Олександр Петрович Реснт). На засіданні до НСКУ були прийняті нові члени, вручено нагороди активістам краєзнавчого руху.

Для Спілки важливого значення набувають питання розвитку бібліотечного краєзнавства як вагомій джерельної та інформаційної бази українського краєзнавства, популяризація через діяльність краєзнавчих клубів, товариств дослідників рідного краю, освітні програми знань про історію та культуру малої батьківщини. У цій галузі необхідно запровадити проект «Електронний каталог краєзнавчих видань» (створення інформаційного каталогу краєзнавчої літератури); створити електронну базу даних населених пунктів України; започаткувати електронний каталог пам'яток історії та культури України.

Значну увагу голова Спілки приділив шевченківській тематиці, зокрема, підготовці та відзначенню краєзнавцями України 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка (про що ухвалено окреме Звернення).

Також на засіданні обговорювалися питання організаційної роботи (доповідач – відпові-

Учасники заходу ознайомилися з експозицією обласного краєзнавчого музею, музеєм "Кобзаря" в Черкасах, де прийняли рішення про спільні проекти з нагоди 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка, та здійснили експедицію історичними місцями Чигиринщини. Зокрема, 1 жовтня члени Президії правління та голови правлінь регіональних організацій Спілки відвідали історичні місця, пов'язані з історією українського козацтва, життям і діяльністю Богдана Хмельницького: Холодний Яр, Медведівку, Хутір Буда, Чигирин, Суботів, ознайомилися з роботою Національного історико-культурного заповідника «Чигирин», домовилися про співпрацю в питаннях надання території Холодного Яру особливого статусу. Національна спілка краєзнавців України буде і надалі проводити подібні виїзні засідання задля обміну досвідом і налагодження більш тісної співпраці між регіональними організаціями Спілки.

ЗВЕРНЕННЯ до громадськості України

Дорогі співвітчизники!

У 2014 році виповнюється 200 років від дня народження видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка, життя і творчість якого справила визначальний вплив на історію і державотворення України. Неоцінимим є його внесок у розвиток української культури.

Великої уваги Т.Г. Шевченко надавав пізнанню історико-культурної самобутності різних куточків України. Його зацікавленість краєзнавчими дослідженнями особливо виявилася під час роботи в Археографічній комісії, коли він брав участь у наукових експедиціях зі збору місцевого матеріалу. Життя і культурне розмаїття України знайшли відображення в літературних та художніх творах Великого Кобзаря, що мало неабияке значення для розвитку краєзнавства.

В умовах незалежної України, коли краєзнавство набуло якісно нового змісту і стало дієвим засобом формування історичної свідомості молодого покоління, національно-культурні ідеї Шевченка сприяють поглибленню нашого розуміння національного духу українського народу. А його творча спадщина сьогодні складає духовну основу виховання любові до рідної землі і своєї держави.

Доброю нагодою для розширення знань про Україну, історію і сучасність її регіонів є підготовка до 200-річного ювілею від дня народження Т.Г. Шевченка.

Ми, учасники засідання Президії правління та голів правлінь регіональних організацій Національної спілки краєзнавців України, яка відбулася 30 вересня 2012 року в Черкасах, звертаємося до громадськості України, передусім до краєзнавців, членів творчих спілок, науковців і дослідників-аматорів, працівників освіти і культури, усіх, хто займається краєзнавчими дослідженнями і виховною роботою і закликаємо активізувати вивчення і популяризацію спадщини Великого Кобзаря в Україні та за її межами, розгорнути патріотичний рух за гідне відзначення у 2014 році 200-річного ювілею Т.Г. Шевченка. Змістом цієї роботи і внеском у національну духовну скарбницю має стати участь у реалізації державної цільової програми «Шевченківський дім», оновленні експозицій музеїв і музейних кімнат, шевченківських світлиць, проведення тематичних читань, літературно-краєзнавчих конкурсів та інших заходів з ушанування пам'яті та популяризації творчості Тараса Шевченка, які б стали складовою частиною всенародної Шевченкіани.

Національна спілка краєзнавців України

м. Черкаси, 30 вересня 2012 року